

Martina Kuzmić
Zagreb

CRIKVENICA U SJEĆANJU

(Sonja Ivančić Karliškova, *Kako su živeli i ča su delali naši stari*, Crikvenica, 2008., 111 str.)

Tiskara »Sušak« u 2008. godini izdala je zbirku pjesama na crikveničkoj čakavštini pod naslovom *Kako su živeli i ča su delali naši stari*. Pjesnička zbirka pokazuje život starih Crikveničana i daje sliku nekadašnje Crikvenice kao maloga ribarskog naselja. Sonja Ivančić Karliškova po zanimanju je medicinska sestra, a u slobodno vrijeme bavi se izradom glinenih figurica. Njezin otac Albert Papić bio je rođeni Crikveničanin. Zbirka je autoričin pjesnički prvijenac u kojem se ogleda njezin umjetnički dar i osjećaj za životne probleme maloga čovjeka. Crikvenički je kraj dijalektološki istražila Iva Lukežić u knjigama *Trsatsko-bakarska i crikvenička čakavština* (Rijeka, 1996.) i *Čakavski ikavsko-ekavski dijalekt* (Rijeka, 1990.). Riječi crikveničkoga kraja nalazimo u dvama rječnicima: u *Malom rječniku starih crikveničkih besed* skupine autora (Crikvenica, 1988.) i Uremovićevoj *Povijesti crikveničkog ribarstva* – dodatku: *Malom rječniku crikveničkih ribarskih besed*, (Crikvenica, 1997.).

Zbirka pjesama ima tri dijela. U prvome dijelu nalazi se autoričina uvodna riječ pod naslovom »Kako, ča i radi čega?« gdje autorica piše o nastanku ove zbirke iz njezinog viđenja nekadašnje Crikvenice na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće, kada se Crikvenica pretvara iz ribarskoga u današnje turističko naselje. Potom slijedi zahvala te trideset i dvije pjesme na crikveničkoj čakavštini. Pjesme su popraćene fotografijama autoričinih glinenih skulptura.

Drugi dio zbirke sadrži dvanaest misli iz knjige Orsona Sweta Mardena koje su također popraćene fotografijama. Te su misli pisane hrvatskim standardnim jezikom.

Treći dio zbirke sadrži četiri pjesme, od kojih je jedna pjesma u prozi, i autoričinu biografiju koju je napisao recenzent Franjo Deranja.

Mozaičnom mrežom sjećanja autorica svojim pjesmama predočava sliku ljudi i kraja, govora i običaja, zanimanja i najvećih životnih vrjednota: rodne grude (zemlje), ljubavi i obitelji. Kroz rimovane stihove pjenuša se poput mora pjesma koja šarolikom tematikom

prikazuje život naših predaka, sliku nekadašnje Crikvenice, sjećanje na autoričina oca, majku, djeda i baku, poštovanje prema obiteljskoj lozi, odanost žena, važnost objeda, nekadašnja zanimanja poput *težakinje*, *mlikarice*, *ribarice*, *zidara*, *klesara*, *konobara* i teške fizičke poslove poput pređenja vune, nošenja drva za ogrjev, veslanja, kopanja, branja maslina i trešanja, pranja rublja, kuhanja, pravljenja vina, iskrcavanja vreća s broda, ribarenja, krpanja mreža, tiještenja grožđa i dr. Kroza sve pjesme provlače se temeljne moralne vrjednote kao što su: ljubav prema zavičaju, ljubav prema bližnjima, odanost i zahvalnost Bogu, snaga molitve, marljivost, odanost, štedljivost, poštovanje prema braku i obitelji i želja da se mladim naraštajima osigura školovanje te bolji i lakši život.

Autorica je svojom knjigom ostvarila simbiotsku vezu dviju umjetnosti: poezije i kiparstva, poprativši svoje stihove fotografijama glinenih figurica.

Osim umjetničke vrijednosti iz pjesama se mogu izdvojiti i neke dijalektološke značajke crikveničkoga govora, kao npr.: ikavsko-ekavski refleks *jata* (*obed*, *vrime*) uz pokoji jekavizam (*pjesma*, *svjetski*), promjena vokala *o > u* u zatvorenom slogu ispred *-m*, *-n* (*vodun*, *vričun* I jd.) te u zamjenicama *kuliko*, *tuliko*, šćakavizam (*ognjišće*, *pušćat*), prijedlog i prefiks *va(-)* uz novije štokavsko *u-* (*va duše*, *vavik* || *uvik*), prijedlog *iz > zi* (*zi broda*, *zi dubine srca* G jd.), prefiks *iz-* > *z-* (*zgradil*, *zgubil*), *-m > -n* u paradigmatskim završetcima (*srcen* I jd., *vidin* 1. jd. prez.), čuvanje sonanta *-l* na kraju riječi (*navigal*, *pol*), mjestimična promjena etimološkoga *lj > j* (*jubav*, *judi*, ali *zemlja*), gubitak *h* u nekim primjerima (*otel* pridj. rad. m. r. jd. < *hotel*), čuvanje skupa *čr-* (*črišnja*), gubitak *v* u konsonantnim skupovima (*storit* 'napraviti', *trdi*), rotacizam (*ne more*, *pomore*), alternacija po mjestu izgovora (*š njin* < *s njin*), G mn. ima nulti nastavak i nastavak *-i* u riječima koje znače mjeru ili količinu (*kuć*, *rib*; *brodi*, *puti*, *soldi*), oblici A i N mn. se slažu (*nogi*, *ženi*), stari nastavak *-ami* u I mn. (*nami*, *nogami*), stari nastavci *-ah*, *-eh* u L mn. (*va kableh*, *na nogah*), zamjenica *ča* 'što' i u prijedložnoj svezi *za + ča > zač* 'zašto', kontrahirani oblici odnosnih zamjenica *ki* 'koji' (< *koji*), *ka* 'koja', *ke* 'koje', upotrebljavaju se oblici zamjenice *si* 'svi', *se* 'sve', *sa* 'sva', *saki* 'svaki', *saka* 'svaka', u paradigmati i zamjenice (pokazne) s nepalatalnim konsonantnim završetkom imaju tematski vokal *-e-* (*oven*, *onemi*), komparativni nastavak *-eji* (*stareji*), gubitak infinitivnoga *-i* (*bit*, *pozabit*), tvorba kondicionala oblicima *bin*, *biš*, *bi*, *bimo*, *bite*, *biju* i gl. pridj. radnog (*bin popila*, *biš upoznal*), konstrukcija od + genitiv u funkciji pridjeva (*vrime od marendi*).

Zbirka je namijenjena Crikveničanima i svim ljubiteljima čakavskoga pjesničkog izričaja. Ona također može poslužiti i stručnjacima dijalektolozima i leksikografima u opisu crikveničkoga govora, kao i u komparativnim istraživanjima crikveničkoga i drugih čakavskih govora.